

ΝΕΟΣ
ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΙ ΕΘΝΙΚΩΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE

CI-DEVANT

E. J. BRILL.

LEIDE — 1904.

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΩΡΕΟΣ - ΩΡΕΟΙ

Παρά τῷ Γεωργίῳ Παχυμέρει ἐν ἐκδόσει Βόννης Τόμ. Α' σ. 414,9, τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ δράσεως τοῦ γνωστοῦ ἐξ Οὐικεντίας πειρατοῦ καὶ ἔπειτα ναυάρχου τῶν Βυζαντινῶν Ἰκαρίου (Λικαρίου) ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἀναγινώσκωμεν τάδε· Καὶ δὴ ἐπεὶ στρατὸς τῶν νεῶν ἀπέβαινε περὶ πον τοὺς Σωρεοὺς . . . Ἐν δὲ τῇ λατινικῇ μεταφράσει τοῦ Possinus (Possin) τὸ χωρίον ἀποδίδεται ὧδε· Expositis hisce in terram copiis et usque circa Soreos progressis. Ἄλλ' εἶνε προφανές, ὅτι ἀντὶ Σωρεοὺς πρέπει νὰ γράψωμεν Ὁρεοὺς. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ Παχυμέρης, ποιούμενος ἀλλαγῆς (Τόμ. Α' σ. 205,3) μνειάν τοῦ εὐβοϊκοῦ πολισματος, παραθέτει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ ἐνικῷ ἀριθμῷ (καὶ Κέως καὶ Κάρυστος Ὁρεῶ κατὰ καιροὺς ἰδίους συνεπελαμβάνοντο). Ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τῷ Νικηφόρῳ Γρηγορᾷ (Τόμ. Α' σ. 878,13) ἀναγινώσκωμεν τάδε· τῶν Βερετικῶν αἱ τριήρεις συνέκλεισαν ἐν Ἀβλίδι καὶ Ὁρεῶ¹ τοῖς κόλποις τῆς Εὐβοίας ἐγγύς. Ἐπ' ἴσης δ' Ὁρεὸν λέγει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐν Τόμ. Β' σ. 46,24 καὶ Ὁραιοῦ ἐν Τόμ. Β' σ. 47,22. Τὸν δ' ἐν τῷ ἐνικῷ τύπον εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ ὑπογραφῇ τοῦ ἐπισκόπου Ὁρεοῦ Φιλητοῦ τοῦ παραστάντος ἐν τῇ ἐβδόμῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ² ὡς καὶ ἐν τισὶ τῶν τάξεων μητροπόλεων καὶ ἐπισκο-

¹ Τοῦτο προτείνει νὰ διορθωθῇ εἰς Ὁρεῶν ὁ *Tafel Symbolarum criticarum geographiam Byzantinam spectantium partes duo* ἐν *Abhandlungen der III Classe d. k. Akad. d. Wissenschaften V. Band II Abtheilung* μέρ. β' σ. 89. Καὶ ἐν *Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig* Τόμ. Α' σ. 469.

² *Lequien Oriens Christianus* Τόμ. Β' σ. 203 (Φιλητὸς ἀρχιεπίσκοπος Ὁρεοῦ).

πῶν, ἐν αἷς γίνεται μνεία τῆς πόλεως ὡς ἐπισκοπῆς τασσομένης ὑπὸ τὴν μητρόπολιν 'Αθηνῶν. Τοιαῦται δὲ εἶνε αἱ παρὰ Parthey Notitiae 3, ἀρ. 424 ('Ωρεοῦ) καὶ 13, ἀρ. 387 ('Ωραιού) ¹. 'Αλλὰ καὶ ἐν τῇ τάξει τῶν πατριαρχικῶν θρόνων τοῦ Νείλου Δοξαπατρίου τῆ συγγραφείσῃ κατὰ κέλευσιν τοῦ εὐγενεστάτου μεγάλου ῥηγῶς Ρογερίου τῆς Σικελίας τῷ 1143 εὐρίσκομεν τὴν πόλιν γεγραμμένην ἐν γενικῇ τοῦ ἐνικοῦ 'Ωραιοῦ ². Τέλος δὲ καὶ ἐν τῷ μόνῳ σωζομένῳ μολυβδοβούλλῳ ἐπισκόπου τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντίου, ἀποκειμένῳ ἐν τῷ ἐνταῦθα Νομισματικῷ μουσεῖῳ, γέγραπται ΩΡ[Ε]ΟΥ ³. 'Αλλὰ καὶ λατινιστὶ εὐρίσκομεν τὸ ὄνομα τῆς εὐβοικῆς πόλεως γεγραμμένον ἐν τῷ ἐνικῷ. Οὕτως Oreos λέγεται ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς διανομῆς τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους μεταξὺ Δανδόλου καὶ τῶν λοιπῶν σταυροφόρων τῶν κυριευσάντων τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ 1204 ⁴. Καὶ παρὰ μεταγενεστέρῳ δέ τινι συγγραφῇ, τῷ Βενετῷ Ἰωάννῃ Βαπτιστῇ Ramnusio (1485-1557) εὐρηγνται τάδε: Oreos et Carystus Euboeae civitates ⁵. Τὸ δὲ Orion Athenarum τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ⁶ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ἐνταῦθα ζήτημα, καθ' ὅτι ὀρθῶς ὁ Tafel ⁷ διώρθωσεν αὐτὸ εἰς Orium Athenarum, ἤτοι 'Οριον 'Αθηνῶν, ὡς ἐλέγετο κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους ἢ διοικητικῇ περιοχῇ τῆς πόλεως 'Αθηνῶν ⁸.

¹ Parthey Hieroclis Synedemus et Notitiae Graecae episcopatum σ. 118 καὶ 257.

² Parthey ἔνθ' ἀν. σ. 300, ἀρ. 270.

³ Schlumberger Sigillographie de l'empire Byzantin σ. 176. 'Ο Κωνσταντῖος οὗτος δὲν συμπεριλαμβάνεται εἰς τοὺς παρὰ τῷ Lequien ἔνθ' ἀν. ἀναγεγραφομένους πέντε ἄλλοθεν γνωστοὺς ἐπισκόπους 'Ωρεοῦ, τὸν Θεόφιλον, Φιλητὸν, Σωφρόνιον, Δωρόθεον καὶ Χρῦσανθον.

⁴ Tafel Symbolae μέρ. β' σ. 18. Tafel καὶ Thomas Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig Τόμ. Α' σ. 469.

⁵ Tafel Symbolae μέρ. β' σ. 36.

⁶ De bello Constantinopolitano σ. 159.

⁷ Tafel Symbolae μέρ. β' σ. 34.

⁸ Σπυρ. Δάμπρου Αἱ 'Αθῆναι περὶ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος σ. 22. Gre-

Κατὰ ταῦτα ὁ ἐν τῷ ἐνίκῳ ἀριθμῷ τύπος τοῦ ὀνόματος τῆς εὐδοικῆς πόλεως εἶνε ὁ ἐπικρατῶν καὶ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις. Ἀλλὰ τὸ παρά Παχυμέρει κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐμὴν διόρθωσιν παράδειγμα τοῦ πληθυντικοῦ τύπου δὲν εἶνε μοναδικόν. Ἐν μιᾷ τῶν παρά Parthey Τάξεων εὐρίσκομέν τὴν γραφὴν Ὁραιῶν ¹. Καὶ ἐξεδόθη μὲν ἡ Τάξις αὕτη ἐκ κώδικος τῆς Λειψίας γεγραμμένου τὸν δέκατον πέμπτον ἢ δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ἀρχετύπον τοῦ κώδικος τούτου φαίνεται γραφὴν τελευτῶντος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ἢ ἀρχομένου τοῦ δεκάτου τρίτου, ὡς εἰκάζω ἐκ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι αἱ νεώταται τῶν ἐν τῇ Τάξει ἐκείνῃ ἀναγραφομένων μεταβολῶν ἐν τῇ τάξει τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν ἀνέρχονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου (1185-1195). Ἄν δὲ καὶ ἐν τῷ ἀρχετύπῳ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἦτο γεγραμμένον ἐν τῷ πληθυντικῷ, ὡς εἶνε λίαν πιθανόν, ὁ τύπος οὗτος ἦτο ἤδη γνωστός τελευτῶντος τοῦλάχιστον τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλην ἔχομεν, νομίζω, ἀπόδειξιν, ὅτι ἤδη ἐνωρὶς ὑπῆρχεν ὁ πληθυντικὸς τύπος παρά τοῖς Βυζαντινοῖς, ἴσως δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις. Ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Λυσίου Κατὰ Ἀλκιβιάδου λιποταξίου φέρεται ἐν § 26 ἡ γραφὴ *Μετὰ Θεοτίμου δ' ἐπιβουλεύσας τῷ πατρὶ Ὁρεοῦς προὔδωκε*, ἣν ἄλλοι τε τῶν ἐκδοτῶν ἐτήρησαν καὶ ὁ Westermann καὶ ὁ Cobet. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἐν μὲν τῇ ἐκδόσει τοῦ Auger εὐρίσκομεν γεγραμμένον Ὁρεοῦς, καθ' ἃ καὶ ὁ κώδιξ b ἔχει, ὁ δὲ Frohberger διώρθωσεν εἰς Ὁρρους καὶ ὁ Scheibe εἰς Ὁρνεάς. Ἀλλ' ὁμολογῶ, ὅτι δὲν βλέπω τὸν λόγον τῆς μεταβολῆς. Ἀφ' οὗ πρόκειται ὅπωςδῆποτε περὶ ἐπεισοδίου ἄλλοθεν ὅσον οἶδα ἀγνώστου καὶ γίνεται ἐνταῦθα λόγος περὶ χωρίου ἐκτὸς τῆς

goroniūs Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter Τόμ. Α' σ. 213. ἔλλ. μεταφρ. Σπυρ. Π. Δάμπρου Τόμ. Α' σ. 283.

¹ Parthey ἐνθ' ἂν. σ. 215 Notitia 10, ἀρ. 537.

Ἀττικῆς κειμένου, τίς ἢ δικαιολογία τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀργολίδα ἢ τὴν Κορινθίαν διὰ τῆς γραφῆς Ὀρνεάς, καθ' ὅσον πόλιν οὕτως ὠνομασμένην ἔχομεν ἔν τε τῇ Ἀργολίδι καὶ τῇ Κορινθίᾳ, ἢ εἰς τὴν Θράκην διὰ τῆς γραφῆς Ὀρνους, ἐπειδὴ μόνους τοὺς ἐν Θράκῃ Ὀρνους γινώσκω, περὶ ὧν γίνεται λόγος παρὰ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ¹ καὶ τῷ Ἰεροκλεῖ², ἀλλοθεν δ' εἶνε ἄγνωστον τὸ ὄνομα, ὅπερ καὶ λείπει ἐντελῶς ἐν τῷ Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape-Benseler; Διὰ τί νὰ μὴ ἐμμείνωμεν προτιμότερον εἰς τὴν γραφὴν Ὠρεοὺς καὶ ἀποδεχθῶμεν, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς εὐβοικῆς πόλεως; Τὸ δὲ ἀπαξ εἰρημένον τοῦ πληθυντικοῦ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις δὲν πρέπει νὰ σκανδαλίση ἡμᾶς, ἀφ' οὗ εὐρίσκομεν τὸν τύπον τοῦτον κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῆ, ὅτι ἔχουσι δίκαιον οἱ μεταβάλλοντες τὴν γραφὴν τῶν κωδίκων, πάλιν ἢ ὑπαρξίς τοῦ πληθυντικοῦ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Λυσίου δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἔμμεσος ἀπόδειξις τῆς ἀρχαιοτέρας ἢ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα τελευταίωντα χρήσεως αὐτοῦ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως τῆς Εὐβοίας. Ἄν οἱ Βυζαντινοὶ βιβλιογράφοι μετέβαλον εἰς Ὠρεοὺς τὴν ἄγνωστον αὐτοῖς πόλιν τὴν ἀπαντῶσαν ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Λυσίου, σημεῖον, ὅτι προσήρμοσαν τὴν ὀνομασίαν πρὸς τὸ γνωστὸν ἤδη αὐτοῖς ὄνομα τῆς εὐβοικῆς πόλεως, φερόμενον ἤδη ἐν τῷ πληθυντικῷ. Γνωστὸν δὲ, ὅτι ὁ σπουδαιότατος καὶ ἀρχαιότατος τῶν κωδίκων τοῦ Λυσίου, ὁ ἐν Ἐιδελδέργῃ Palatinus X 88, ἀνέρχεται ἤδη εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα.

Εἶνε δὲ λυπηρὸν, ὅτι τὰ ὑπάρχοντα στοιχεῖα δὲν ἀρκοῦσιν, ὅπως βεβαιωθῶμεν ἂν ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἢ τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας παρουσιάζεται ὁ πληθυντικὸς τύπος Ὠρεοί. Στερούμεθα οὕτω τῆς εὐκαιρίας νὰ εὕρωμεν τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐδικαιολογεῖτο ὁ πληθυντικὸς τύπος ἕνεκα μεταβολῆς τινος

¹ Περὶ θεμάτων ἐκδ. Βόννης σ. 47, 3.

² Ἐκδ. Parthey σ. 3, ἀρ. 632, 6.

τῶν τυχῶν τῆς πόλεως. Τοιαύτη δὲ μεταβολὴ ὑπῆρξε βεβαίως ἐπέκτασις τις τῆς πόλεως διὰ τῆς κτίσεως νέου συνοικισμοῦ ἐγγύς που αὐτῆς οὕτως, ὥστε τὸ ἐν χωρίον ἐδιπλασιάσθη καὶ ὁ Ὀρεὸς μετεβλήθη εἰς Ὀρεοῦς. Συνέβη δὴλα δὴ κατ' ἀγνωστόν ποτε ἡμῖν χρόνον τὸ ἀντίθετον τοῦ συμβάντος ἐπὶ Περικλέους τῷ 445 π. Χ. ὅτε οἱ Ὀρεῖται, οἱ κάτοικοι τοῦ τέως δήμου τῆς Ἰστιαίας Ὀρεοῦ, συμφκίσθησαν εἰς αὐτήν. Κατ' ἀντίθεσιν τοῦ γεγονότος τούτου τὸ πληθυντικὸν ὄνομα τῶν Ὀρεῶν δεικνύει διοικισμὸν τοῦ ἐνὸς Ὀρεοῦ, οὗ δὲν δυνάμεθα νὰ δρῶμεν τὸν χρόνον καὶ τὴν αἰτίαν.